Projekt Lety u Písku.
Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách

Muzeum romské kultury již více než 30 let vyhledává, uchovává a zpřístupňuje jedinečnou romskou kulturu. Od roku 2018 je správcem areálu v Letech u Písku, kde v letech 1942–1943 fungoval protektorátní, tzv. cikánský tábor. Tento prostor sloužil k násilné koncentraci převážně českých Romů a Sintů před jejich deportací do koncentračního a vyhlazovacího tábora Auschwitz II-Birkenau. V táboře byly vězněny celé rodiny včetně malých dětí a starých lidí a pod dohledem ozbrojených dozorců zde museli snášet nehumánní životní podmínky. Podle posledních výsledků historického bádání prošlo letským táborem 1294 osob, z nichž nejméně 335 zde zahynulo.

Projekt „Lety u Písku. Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách“ navazuje na desetiletí snah přeživších, pamětníků, aktivistů, představitelů veřejného i politického života na důstojné uctění památky obětí letského, tzv. cikánského tábora (na jeho místě byl v 70. letech 20. století vybudován velkokapacitní vepřín).

Nový Památník je místem piety i poznání. Jeho ideou je důstojně uctít památku vězněných, informovat a vzdělávat o dění před, během II. světové války i o dopadu nacistické genocidy na romskou komunitu v českých zemích. To vše prostřednictvím stálé expozice umístěné v Návštěvnickém centru a také skrze venkovní expozici – Stezku paměti. Informace jsou podány v moderní audiovizuální podobě skrze autentické výpovědi pamětníků.

Projekt je realizován v partnerství s organizací The Falstad Centre z Norska, obcí Lety a Západočeskou Univerzitou v Plzni. Ta v areálu provedla rozsáhlý archeologický průzkum.

Součástí projektu je realizace Mezinárodní odborné konference, tematicky zaměřené na Připomínku a výzkum holokaustu Romů a Sintů v 21. století.

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

PROGRAM

STŘEDA 28. 2.

ZAHÁJENÍ

9.00 – 9.45 Úvodní projevy

9.45 – 10.45 Keynote

Karola Fings

Znalosti a produkce znalostí v souvislosti s perzekucí a vražděním Romů a Sintů v Evropě – kritický náhled. (EN)

10.45 – 11.00 Coffee break I

BLOK I.

11.00 – 12.30

Zuzana Kumanová

Základní faktografie o holokaustu Romů na Slovensku a některé aspekty jeho připomínání.

Yasar Abu Ghosh

Uznání holokaustu Romů a Sintů v ČR od roku 1990. (EN)

Anna Míšková

Paměť místa a místo paměti: Památník Lety a jeho expozice.

12.30 – 13.30 Oběd

BLOK II.

13.30 – 15.00

Lada Viková

Přemýšlení nad hloubkovými případovými studiemi rodin (resp. rodů) Ištvanů/Ištvánů.

Volha Bartash

Opomíjená místa paměti Romů ve východní Evropě a občanský aktivismus kolem takového místa. (EN)

Renata Berkyová

Jednání o postavení Romů, kteří přežili holocaust, v rámci československého programu odškodnění za komunismu. (online)

15.00 – 15.30 Coffee break II
– představení nové publikace Muzea romské kultury:
Katalogu kolekce historických pohlednic

BLOK III.

15.30 – 17.00

Panelová diskuze, moderují
Helena Sadílková a Yasar Abu Ghosh

VEČERNÍ PROGRAM

18.30 – 21.00 Hudební vystoupení
Milan Angelo Hot Swing Quartet
Večerní občerstvení

Karola Fings

Znalosti a produkce znalostí v souvislosti s perzekucí a vražděním Romů a Sintů v Evropě – kritický náhled.

Dr. Karola Fings je historička a od roku 2020 vede projekt „Encyklopedie nacistické genocidy Romů a Sintů v Evropě“, financovaný Spolkovým ministerstvem zahraničí, ve Výzkumném centru pro anticiganismus na katedře historie Univerzity v Heidelbergu.

Předtím působila jako vědecká asistentka a v letech 2003–2020 jako zástupkyně ředitele v Dokumentačním centru národního socialismu města Kolína nad Rýnem. Pronásledování Sintů a Romů v období národního socialismu patří k jejím dlouhodobým výzkumným tématům.

Je kurátorkou digitální edice Hlasy obětí v digitálním archivu umění a kultury Romů a Sintů RomArchive a členkou německé delegace u Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu. V letech 2019–2021 byla členkou „Nezávislé komise pro anticiganismus“, kterou zřídila německá vláda.

Kontakt: karola.fings@zeg.uni-heidelberg.de

Zuzana Kumanová

Základní faktografie o holokaustu Romů na Slovensku a některé aspekty jeho připomínání.

Autorka se zabývá historií a kulturou Romů, a veřejnými politikami a působí v občanském sdružení In Minorita. V roce 2019 získala Pribinův kříž I. třídy za projekt Ma bisteren! věnovaný připomínání holokaustu Romů. V letech 2020–2021 působila jako státní tajemnice na Ministerstvu kultury Slovenské republiky.

Válečný slovenský stát v mnohém napodoboval diskriminační rasové zákony nacistického Německa. Perzekuce byly zpočátku zaměřeny na omezování práv Romů, později byly zřízeny útvary nucených prací. Po potlačení Slovenského národního povstání byli likvidováni jednotlivci a komunity obviněné ze spolupráce s partyzánským hnutím. V roce 1944 byl v Dubnici nad Váhom zřízen zajišťovací tábor pro Romy, z něhož se předpokládaly deportace do vyhlazovacích táborů.

Kontakt: zuza.kumanova@centrum.sk

Yasar Abu Ghosh

Uznání holokaustu Romů a Sintů v ČR od roku 1990.

Yasar Abu Ghosh je sociální antropolog, vyučující na Univerzitě Karlově a na NYU Prague. Hostoval na univerzitách v Mnichově, Budapešti a Paříži.

Dlouhodobě se věnuje etnografií marginálních skupin Romů, strategiemi přežití a rezistencí. Ve svém výzkumu se zabývá ekonomií života na okraji, střetem paměti a historie a antropologií vztahu státu a marginálních skupin. Ve svém příspěvku přiblíží proces uznávaní holokaustu Romů a Sintů v České republice po roce 1990.

Kontakt: yasar.abughosh@fhs.cuni.cz

Anna Míšková

Paměť místa a místo paměti: Památník Lety a jeho expozice.

Anna Míšková je historičkou Muzea romské kultury a zaměřuje se na období holokaustu Romů a Sintů, primárně pak na historii tzv. cikánských táborů v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. Byla členkou poroty pro architektonicko-krajinářskou soutěž o nový památník v Letech u Písku a podílela se na tvorbě publikace „…to jsou těžké vzpomínky“ (2019).

Je členkou české delegace při Mezinárodní alianci pro připomínání holokaustu (IHRA) a v roce 2023–2024 byla také předsedkyní Komise pro genocidu Romů IHRA. Anna Míšková je, společně s historikem Dušanem Slačkou, autorkou vnitřní a venkovní stálé expozice letského památníku.

Příspěvek se zaměří na představení vnitřní a venkovní expozice v nově budovaném památníku v Letech, jejich vznik a koncepci. Představí témata, kterými se zabývají a jejich zasazení do podoby Památníku.

Kontakt: holokaust@rommuz.cz

Lada Viková

Přemýšlení nad hloubkovými případovými studiemi rodin (resp. rodů) Ištvanů/Ištvánů.

Lada Viková vystudovala obory Psychologie a Romistika na FF UK v Praze a Aplikovaná etika na FHS UK (Ph.D.). Od r. 1999 je členkou redakce odborného časopisu Romano Džaniben a od roku 2003 působí jako vysokoškolská pedagožka na FF Univerzity Pardubice. Nyní se věnuje bádání v oblasti historie českých a moravských Romů.

Je možné bádat o holokaustu Romů a Sintů, i když přeživší již nežijí a jejich potomci mnohdy ani netuší, že měli romské předky? Snaha autorky o záchranu vzpomínek, dokumentů a fotografií svědčících o romských válečných obětech představuje možnosti, ale též možné nástrahy těchto výzkumů. Ve svém bádání sledovala trajektorie několika moravských romských rodin s příjmením Ištvan/Ištván od počátku 19. století a společně s potomky těchto rodin se snažila mapovat dopad holokaustu na jejich rodinu.

Kontakt: lada.vikova@upce.cz

Volha Bartash

Opomíjená místa paměti Romů ve východní Evropě a občanský aktivismus kolem takového místa.

V Němci okupovaném Sovětském svazu nebyla většina Romů odvlečena do koncentračních táborů, ale byla na místě zavražděna nacistickými vojáky nebo místní kolaborantskou policií. V sovětské éře nebyla dokumentace této genocidy prioritou, a dopady tohoto opomenutí jsou citelné dodnes. Většina míst genocidy Romů tak zůstává neoznačená a opuštěná.

Některá z těchto „zanedbaných" míst se nicméně v poslední době stala kolébkami občanského aktivismu. Na základě několika případových studií z Běloruska a pobaltských států se tato prezentace zabývá tím jak různí „aktéři paměti"– včetně přeživších a jejich rodinných příslušníků, místních pedagogů, občanských organizací a církví – aktivně pracují na zachování míst paměti Romů a připomínání obětí.

Kontakt: volha.bartash@gmail.com

Renata Berkyová

Vyjednávání statusu přeživších Romů v rámci československého odškodňovacího programu během komunismu. (online)

Renata Berkyová působí v Pražském fóru pro romské dějiny při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. V současnosti je doktorandkou v Ústavu hospodářských a sociálních dějin FF UK. Ve svém výzkumu se zabývá percepcí holokaustu Romů a Sintů v českých zemích, tzv. druhou generací přeživších, pamětí a odškodňováním.

V poválečném Československu byl prakticky až do 90. let 20. století jedinou možností odškodnění obětí druhé světové války zákon č. 255 z roku 1946. Tento zákon, který umožňoval odškodnění v několika kategoriích především účastníkům odboje, zahrnoval také podporu tzv. politickým vězňům, včetně Romů a Židů, kteří přežili pronásledování a věznění v koncentračních táborech. Příspěvek se bude zabývat otázkou, jak probíhal proces uznávání žádostí Romů o odškodnění a jakou roli hráli sami Romové při vyjednávání o uznání jejich rasové perzekuce.

Kontakt: renkabery@gmail.com

PROGRAM

ČTVRTEK 29. 2.

ZAHÁJENÍ

9.00 – 9.10 Úvodní slovo

BLOK IV.

9.10 – 10.45

Miško Stanišić

Výzvy, příležitosti a očekávání: Doporučení IHRA pro výuku a učení se o pronásledování a genocidě Romů v období nacismu. (EN)

Sebastian Klein

Pedagogické perspektivy a obtížné vzpomínky: Stopy neonacistické propagandy ve Falstadském lese. (EN)

Karina Hoření

Výzvy, které teprve překonáme: Edukace v Památníku Lety v kontextu vzdělávání o holokaustu Romů a Sintů v českém vzdělávacím systému.

10.45 – 11.00 Coffee break

BLOK V.

11.00 – 12.00

Kristoffer Eliassen Grini

Archeologie ve vězeňských táborech Falstad: Stopy pachatelství. (EN)

Pavel Vařeka

Archeologický výzkum tzv. cikánského tábora v Letech.

12.00 Oběd

Miško Stanišić

Výzvy, příležitosti a očekávání: Doporučení IHRA pro výuku a učení se o pronásledování a genocidě Romů v období nacismu.

Miško Stanišić je ředitelem a spoluzakladatelem neziskové organizace Terraforming sídlící v Novém Sadu. Stojí za jejími dlouhodobými strategiemi a projektovými aktivitami v oblasti vzdělávání o holokaustu a boji proti antisemitismu, anticiganismu a dalším formám xenofobie. Miško vystudoval právo na Sarajevské univerzitě a digitální média a pedagogiku na MKFC College ve Stockholmu.

Cílem doporučení IHRA o pronásledování a genocidě Romů je poskytnout konkrétní nástroj proti nedostatečným znalostem ve většinové společnosti a pomoci zvýšit povědomí o probíhající protiromské diskriminaci. Mezinárodní tým odborníků IHRA společně se zástupci romských organizací připravil doporučení, obsahující základy pro lepší pochopení potřeb a výzev, ale také příležitostí, které přináší koordinovaná mezinárodní iniciativa na posílení vzdělávání o genocidě Romů.

Kontakt: misko@terraforming.org

Sebastian Klein

Pedagogické perspektivy a obtížné vzpomínky: Stopy neonacistické propagandy ve Falstadském lese.

Sebastian Klein je vedoucím edukačního oddělení Centra Falstad. V paměťové instituci působí jako lektor již deset let. Podílel se na několika mezinárodních a národních projektech a od roku 2016 je členem norské delegace IHRA. V současné době se zabývá didaktikou dějepisu, pedagogikou památkových objektů a estetickým učením.

V roce 2019 provedla neonacistická organizace v Norsku samolepkovou kampaň na několika významných pamětních místech a památkách, včetně bývalého místa vraždění, které ročně navštíví přibližně 8000 žáků. S využitím myšlenek Gerta Biesta o „odporu," a rámce kolektivní paměti Jamese Wertsche se autor pokouší pojmenovat metodiku využití obtížných a konfliktních vzpomínek ve prospěch vzdělávací praxe a podněcování historického vědomí a kritického myšlení.

Kontakt: sebastian.klein@falstadsenteret.no

Karina Hoření

Výzvy, které teprve překonáme: Edukace v Památníku Lety v kontextu vzdělávání o holokaustu Romů a Sintů v českém vzdělávacím systému.

Je historička a socioložka, která se dlouhodobě zabývá dějinami menšin a etnickým soužitím ve střední Evropě. Pracovala v několika institucích na výzkumech týkajících se historického vzdělávání (USTR), migrace (FSV UK) a segregace ve vzdělácím systému (STEM). V současnosti připravuje vzdělávací programy pro Památník a působí jako výzkumnice na Institutu slavistiky Polské akademie věd.

Příspěvek představuje vznikající edukační program pro Památník Lety, který bude školní skupiny seznamovat nejen s historií tábora, ale i s historií Romů a Sintů v Československu ve 20. století. Program je představen v kontextu současného stavu vzdělávání o holokaustu Romů a Sitů, jehož místo např. v učebnicích je stále nedostatečné. Prezentace představuje způsoby reakcí na výzvy, které jsou spojené s výukou o tématu, které je stále částí veřejnosti chápané jako kontroverzní.

Kontakt: karin.horeni@seznam.cz

Kristoffer Eliassen Grini

Archeologie ve vězeňských táborech Falstad: Stopy pachatelství.

Vzhledem k tomu, že většina zajateckých táborů z druhé světové války byla zbořena nebo výrazně přestavěna a většina pamětníků, kteří by se podělili o své příběhy, již nežije, musíme se při zkoumání věznění, genocidy a vraždění v tomto období spoléhat na historické prameny. Papírovou stopu po spáchaných zločinech je však často obtížné dát dohromady a živé vzpomínky na prožité události se postupně vytrácejí.

Ve Falstad Center jsou využívány různé archeologické metody, které se snaží vnést do kladených otázek nové světlo. Archeologický výzkum ve Falstadu odhaluje individuální příběhy a zkušenosti vězňů i pachatelů, neboť obě skupiny zanechaly hmotné stopy, které se dochovaly dodnes. Kromě toho se archeologický výzkum snaží objasnit situaci týkající se více než 100 nezvěstných obětí, které byly zavražděny v letech 1942 a 1943 a dodnes nebyly objeveny.

Kontakt: kristoffer.eliassen.grini@falstadsenteret.no

Pavel Vařeka

Archeologický výzkum tzv. cikánského tábora v Letech.

Pavel Vařeka studoval archeologii na Univerzitě Karlově, Humboldt Universität a Oxford University. Je vedoucím katedry archeologie na Fakultě filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Specializuje se na archeologii středověku a novověku, zejména na studium osídlení, vesnice, vesnického domu a hmotné kultury. V posledních letech rozvíjí v českém prostředí archeologii modernity.

V rámci této specializace se věnuje výzkumu archeologických pozůstatků represí nacistické a komunistické totality, archeologii II. světové a studenéválky, moderním zaniklým vesnicím nebo archeologii trampingu. Realizoval množství archeologických projektů v České republice i v zahraničí. V současnosti vede archeologickou výzkumnou expedici v jižním Kyrgyzstánu.

Kontakt: vareka@kar.zcu.cz

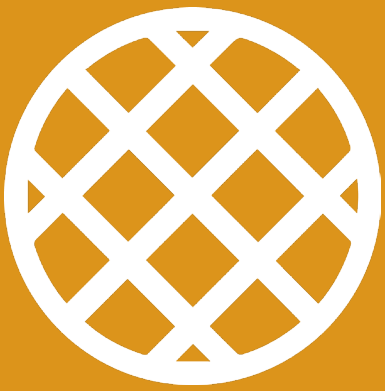

Navštivte Muzeum romské kultury,
unikátní evropskou muzejní instituci se sídlem v Brně,
nebo poznejte jeho pobočky.

Lety u Písku. Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách

Hodonín u Kunštátu. Památník holokaustu Romů a Sintů na Moravě

Centrum Romů a Sintů v Praze

Nové publikace Muzea romské kultury:

Kolekce pohlednic – publikace prezentuje kolekci historických pohlednic Muzea romské kultury. Autorem Zbyněk Andrš, sociokulturní antropolog a romista. Katalog kolekce pohlednic je součástí řady katalogů, kterým Muzeum zveřejňuje své sbírky. Za zvýhodněnou cenu jej můžeteobjednat u týmu Muzea nebo emailem na eshop@rommuz.cz.

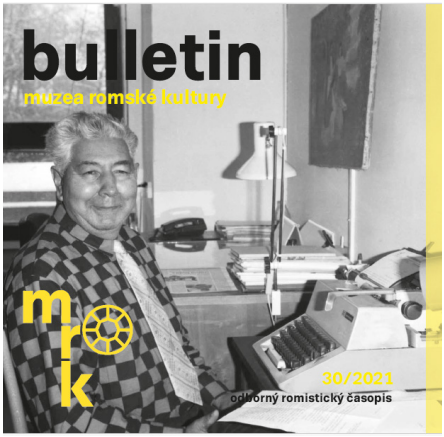

Bulletin 30/2021 – odborný romistický časopis vydávaný Muzeem romské kultury. Jubilejní 30. vydání je dostupné ke koupi v elektronické podobě na e-shopu Muzea.

Více na eshop-rommuz.cz

Visit the Museum of Romani Culture, a unique European museum institution based in Brno, or discover its branches.

Lety u Písku. Memorial to the Holocaust of The Roma and Sinti in Bohemia

Hodonín u Kunštátu. Memorial to the Holocaust of The Roma and Sinti in Moravia

Centre for the Roma and Sinti in Prague

New publications of the Museum of Romani Culture:

Postcard Collection – publication presents a collection of historical postcards from the Museum of Romani Culture. The author is Zbyněk Andrš, socio-cultural anthropologist and Roma scholar. The catalogue of the postcard collection is part of a series that the Museum presents its collections. It is available at a discounted price from the Museum team or by email at eshop@rommuz.cz.

Bulletin 30/2021 – a professional magazine published by the Museum of Romani Culture. The 30th anniversary edition is available for purchase in electronic form on the Museum's e-shop.

For more information, please see eshop-rommuz.cz

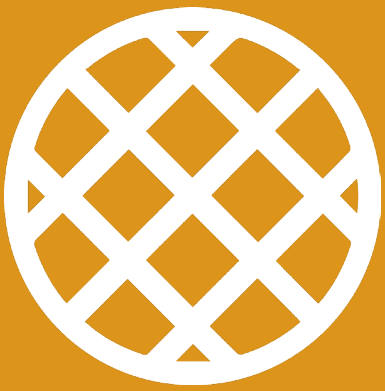

Pavel Vařeka

Archaeological Research of the so-called Zigeunerlager in Lety.

Pavel Vařeka studied archaeology at Charles University, Humboldt University and Oxford University. He leads the Department of Archaeology at the Faculty of Arts of the University of West Bohemia in Pilsen. He specializes in the archaeology of the Middle Ages and the Early Modern period, especially in the study of settlements, rural houses and material culture.

Recently he has been advancing the archaeology of modernity in the Czech environment. He has been researching archaeological remains of the repressions of Nazi and Communist totalitarianism, of the Second World War and the Cold War, modern vanished villages and the archaeology of tramping. He has carried out numerous archaeological projects and currently leads an archaeological research expedition in southern Kyrgyzstan.

Contact: vareka@kar.zcu.cz

Karina Hoření

Challenges Yet To Be faced: Education at the Lety Memorial in the Context of Education about the Roma and Sinti Holocaust in Czech Schools.

As a historian and sociologist, she has long been engaged with the history of minorities and ethnic coexistence in Central Europe. She has worked in several institutions on research related to historical education (USTR), migration (FSV UK) and segregation in the educational system (STEM). She is currently responsible for the preparation of educational programmes for the Lety Memorial and also works as a researcher at the Institute of Slavonic Studies of the Polish Academy of Sciences.

The paper presents an emerging educational programme for the Lety Memorial, which will introduce school groups not only to the history of the camp, but also to the history of Roma and Sinti in Czechoslovakia in the 20th century. The programme is presented in the context of the current state of education about the Holocaust of Roma and Sinti, the place of which, for example in textbooks, is still insufficient. The presentation outlines the ways in which the educational programme responds to the challenges of teaching about a topic that is still to a ceratin degree perceived as controversial.

Contact: karin.horeni@seznam.cz

Kristoffer Eliassen Grini

Archaeology at the Falstad Prison Camps: Traces of Perpetration.

As most prison camps of the Second World War have been demolished or significantly altered, and with most eyewitnesses no longer alive to share their stories, we must rely on historical sources to examine the acts of imprionment, genocide, and murder during that period. However, the paper trail of the crimes committed is often difficult to piece together, and the living memories of those experiences are gradually fading away.

At the Falstad Centre, various archaeological methods are employed to shed new light on these issues. Archaeological investigations at Falstad reveal individual stories and the experiences of both the prisoners and the perpetrators, as both groups have left material traces that survive to this day. Additionally, archaeological research aims to shed light on the situation involving well over 100 missing murder victims who were killed in 1942 and 1943 and remain undiscovered to this day.

Contact: kristoffer.eliassen.grini@falstadsenteret.no

Miško Stanišić

Challenges, opportunities, and expectations: IHRA's Recommendations for Teaching and Learning about the Persecution and Genocide of the Roma During the Nazi Era.

As director and co-founder of Terraforming, a Novi Sad-based NGO, Miško Stanišić is the force behind its long-term strategies and project activities concerning education about the Holocaust and combating antisemitism, antigypsyism and other forms of xenophobia. Miško studied General Law at Sarajevo University and Digital Media and Pedagogy at the MKFC College in Stockholm.

The IHRA Recommendations about the persecution and genocide of the Roma aim to provide a practical tool against the lack of knowledge in mainstream society and help raise awareness about ongoing anti-Roma discrimination. An international team of IHRA experts, together with representatives of Roma organizations, worked on developing the Recommendations, which contain fundaments for a better understanding of the needs and challenges, but also opportunities that come with a coordinated international initiative to strengthen education about the genocide of the Roma.

Contact: misko@terraforming.org

Sebastian Klein

Pedagogical perspectives, and difficult memories:

Traces of neo-nazi propaganda at the Falstad forest.

Sebastian Klein is the head of education at the Falstad Centre. He has worked as a teacher at the heritage site for the past ten years. He has been involved in several international and national projects and has been a member of the Norwegian delegation to the IHRA since 2016. His current fields of interest are didactics of history, memorial site pedagogy, and aesthetic learning.

In 2019 a neo-nazi organization in Norway performed a sticker campaign at several important memorial and heritage sites, including a former killing site visited by approximately 8000 pupils a year. Using Gert Biesta's ideas on "resistance" and James Wertsch's frame of collective remembering, I attempt to discern a methodology for utilizing difficult and conflicting memories to benefit our pedagogical practice and stimulate historical consciousness and critical thinking.

Contact: sebastian.klein@falstadsenteret.no

PROGRAMME

THURSDAY 29. 2.

OPENING

9.00 – 9.10 Opening speehces

PANEL IV.

9.10 – 10.45

Miško Stanišić

Challenges, opportunities, and expectations: IHRA's Recommendations for Teaching and Learning about the Persecution and Genocide of the Roma During the Nazi Era.

Sebastian Klein

Pedagogical perspectives, and difficult memories: Traces of neo-nazi propaganda at the Falstad forest.

Karina Hoření

Challenges Yet To Be faced: Education at the Lety Memorial in the Context of Education about the Roma and Sinti Holocaust in Czech Schools. (CS)

10.45 – 11.00 Coffee break I

PANEL V.

11.00 – 12.00

Kristoffer Eliassen Grini

Archaeology at the Falstad Prison Camps: Traces of Perpetration.

Pavel Vařeka

Archaeological Research of the so-called Zigeunerlager in Lety. (CS)

12.00 Lunch break

Renata Berkyová

Negotiation of the status of the Romani Holocaust survivors within the framework of Czechoslovak compensation program during communism. (online)

The author works at the Prague Forum for Romani Histories at the Institute for Contemporary History of the CAS. She is a PhD student at the Institute of Economic and Social History of the Charles University. Her research focuses on the perception of the Holocaust of Roma and Sinti in the Czech lands, the so-called second generation of survivors, memory and reparations.

In post-war Czechoslovakia, the only way to compensate the victims of the Second World War was the 1946 Law No. 255, which provided for compensation in several categories. It included support for so-called political prisoners, including Roma and Jewish survivors of the persecution and imprisonment in concentration camps. This paper will address how the process of recognition of Roma claims for compensation was carried out and what role the Roma themselves played in negotiating recognition of their racial persecution.

Contact: renkabery@gmail.com

Lada Viková

Reflections on in-depth case studies of the Ištvan/Ištván families.

Lada Viková studied Psychology and Romani Studies at the Charles University in Prague, and Applied Ethics (Ph.D.) at the same university. Since 1999 she has been a member of the editorial board of the scientific journal Romano Džaniben and since 2003 she has been a university lecturer at the Pardubice University. She is currently conducting research on the history of the Czech and Moravian Roma.

Is it possible to research the Holocaust of the Roma and Sinti even though the survivors are no longer alive and their descendants often have no idea that they had Roma ancestors? The author's efforts to rescue memories, documents and photographs testifying to Romani victims of the war present the possibilities, but also the possible pitfalls of such research. In her research, she has followed the trajectories of several Moravian Roma families with the surname Ištvan/Ištván since the beginning of the 19th century and, together with the descendants of these families, has tried to map the impact of the Holocaust on their families.

Contact: lada.vikova@upce.cz

Volha Bartash

Neglected sites of memory of Roma in Eastern Europe and grassroots activism around such site.

In the German-occupied Soviet Union, most Roma were not subjected to concentration camps but killed on the spot by Nazi soldiers or local police collaborators. During the Soviet era, documenting this genocide was not prioritized. The impacts of this omission are still felt today. Thus, most sites of the Romani genocide remain unmarked and abandoned.

Nevertheless, some of such 'neglected' places have recently become cradles of grassroots activism. Drawing on several case studies from Belarus and the Baltic states, this presentation discusses how different 'memory agents' – including survivors and their family members, local educators, NGOs and churches – actively work to preserve the sites of memory of Roma and commemorate the victims.

Contact: volha.bartash@gmail.com

Yasar Abu Ghosh

Recognition of the Holocaust of Roma and Sinti in CR since 1990.

Yasar Abu Ghosh is a social anthropologist who lectures at Charles University and NYU Prague. He has been a guest lecturer at universities in Munich, Budapest and Paris.

He has a long-standing interest in the ethnography of marginal Roma groups, survival strategies and resistance. His research focuses on the economy of life on the margins, the clash of memory and history, and the anthropology of the relationship between the state and marginalized groups. In his presentation he will outline the process of recognition of the Holocaust of Roma and Sinti in Czech Republic after 1990.

Contact: yasar.abughosh@fhs.cuni.cz

Anna Míšková

A Site of Memory, Memory of a Site: Lety memorial and its exhibitions.

Anna Míšková is a historian at the Museum of Romani Culture who specializes in the Holocaust of the Roma and Sinti, primarily in the history of the so-called Gypsy camps at Lety u Písku and Hodonín u Kunštátu. She was a member of the jury for the architectural and landscape design competition for the new memorial in Lety u Písku and participated in the creation of the publication „...these are difficult memories" (2019).

Anna Míšková is a member of the Czech delegation to the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) and was also Chair of the IHRA Commission on the Genocide of the Roma from 2023-2024. Together with the historian Dušan Slačka, Anna Míšková is the author of the indoor and outdoor exhibition at the newly built memorial Lety u Písku.

The presentation will focus on the indoor and outdoor expositions in the newly built memorial Lety u Písku, their creation and concept. It will present the themes they address and how they fit into the structure of the memorial.

Contact: holokaust@rommuz.cz

Karola Fings

Knowledge and Knowledge Production in Connection with the Persecution and Murder of Roma and Sinti in Europe – a Critical Review.

Dr Karola Fings is a historian and since 2020 heads the project „Encyclopaedia of the Nazi Genocide of the Sinti and Roma in Europe“, funded by the Federal Foreign Office, at the Research Centre on Antigypsyism at the Department of History at Heidelberg University.

Prior to that, she was a research assistant and from 2003 to 2020 deputy director at the City of Cologne's Documentation Centre on National Socialism. The persecution of Sinti and Roma under National Socialism is one of her long-standing research focuses.

She curated the digital edition „Voices of the Victims“ in RomArchive, the digital archive of arts and cultures of Roma and Sinti, and is a member of the German delegation to the International Holocaust Remembrance Alliance. From 2019 to 2021, she was part of the „Independent Commission on Antigypsyism“ set up by the Germangovernment.

Contact: karola.fings@zeg, uni-heidelberg.de

Zuzana Kumanová

Basic Factography of the Holocaust of the Roma in Slovakia and Some Aspects of its Remembrance.

She is engaged in the history and culture of Roma, and involved in public policy and works in the NGO In Minorita. For her project Ma bisteren! dedicated to the commemoration of the Roma Holocaust, she was awarded the Pribina Cross 1st Class in 2019. From 2020 to 2021, she served as State Secretary at the Ministry of Culture of the Slovak Republic.

The wartime Slovak state in many ways emulated the discriminatory racial laws of Nazi Germany. The persecutions were initially oriented towards restricting the rights of Roma, and later forced labour units were established. After the suppression of the Slovak National Uprising, individuals and communities accused of collaboration with the partisan movement were liquidated. In 1944, a detention camp for Roma was established in Dubnica nad Váhom, from which deportations to extermination camps were planned.

Contact: zuza.kumanova@centrum.sk

PROGRAMME

WEDNESDAY 28. 2.

OPENING

9.00 – 9.45 Opening speeches

9.45 – 10.45 Keynote

Karola Fings

Knowledge and Knowledge Production in Connection with the Persecution and Murder of Roma and Sinti in Europe – a Critical Review.

10.45 – 11.00 Coffee break I

PANEL I.

11.00 – 12.30

Zuzana Kumanová

Basic Factography of the Holocaust of the Roma in Slovakia and Some Aspects of its Remembrance. (SK)

Yasar Abu Ghosh

Recognition of the Holocaust of Roma and Sinti in CR since. 1990

Anna Míšková

A Site of Memory, Memory of a Site: Lety memorial and its exhibitions. (CS)

12.30 – 13.30 Lunch break

PANEL II.

13.30 – 15.00

Lada Viková

Reflections on in-depth case studies of the Ištvan/Ištván families. (CS)

Volha Bartash

Neglected sites of memory of Roma in Eastern Europe and grassroots activism around such site.

Renata Berkyová

Negotiation of the status of the Romani Holocaust survivors within the framework of Czechoslovak compensation program during communism. (online)

15.00 – 15.30 Coffee break II
– presentation of a new publication of the Museum of Romani Culture:the catalogue of the collection of Postcards collection

PANEL III.

15.30 – 17.00

Panel discussion, moderated by –
Helena Sadílková a Yasar Abu Ghosh

EVENING PROGRAMME

18.30 – 21.00

Musical performance by
Milan Angelo Hot Swing Quartet
Evening buffet

Lety u Písku.
Memorial to the Holocaust of the Roma and Sinti in Bohemia

For more than 30 years, the Museum of Romani culture is in search for, preserving and making accessible the unique culture of The Roma. Since 2018, museum has been the administrator of the site in Lety u Písku, where the Protectorate's so-called the "Gypsy camp" was in operation from 1942 to 1943. This space was used for the forced concentration of Roma and Sinti, most of them from Bohemia, prior to their deportation to the Auschwitz II-Birkenau Concentration and Extermination camp. Entire families were imprisoned in the camp, including young children and the elderly, and had to put up with inhumane living conditions under the supervision of armed guards. According to the most recent historical research, 1 295 people passed through the Lety camp, of which at least 336 perished here.

The project „Lety u Písku. A Memorial to the Holocaust of the Roma and Sinti in Bohemia" follows decades of efforts by survivors, witnesses, activists, and representatives of public and political life to honour the memory of the victims of the Lety Camp (a large-scale pig farm was built on its site in the 1970s).

The new Memorial is a place of recognition and reverence. The main idea is to honor, in the dignified way, the memory of those who were imprisoned here, to inform and educate about events before and during the Second World War and about the impact of the Nazi genocide on the Roma community in the Czech lands. All of this is done through the permanent exhibition installed in the Visitor´s Centre and also through an outdoor exhibition – the Memory Trail. The information is presented in a modern audiovisual form through the authentic testimonies of witnesses of these events and their repercussions.

The project is implemented in partnership with The Falstad Centre from Norway, the municipality of Lety and the University of West Bohemia in Pilsen.

Part of the project is the implementation of the International expert conference, thematically focused on the commemoration and research of the Holocaust of Roma and Sinti in the 21st century.

The project is supported by a grant from Iceland, Liechtenstein and Norway.